

КАЧУРІНА НАТАЛІЯ, студентка IV
курсу факультету мистецтв ВП «МФ
КНУКіМ»

Т.Г. ШЕВЧЕНКО І КОБЗАРСТВО

«Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине»»

«Кобзар» – головна книга літературної спадщини Т.Г. Шевченка. Така назва не є випадковою. Тарас Шевченко свідомо ототожнював себе з кобзарем – мандрівним музикантом, який несе людям щире правдиве слово.

Є свідчення, що наприкінці XIX століття в Україні було близько 10 тис. кобзарів і лірників, які у містах і селах влаштовували імпровізовані виступи. Зазвичай кобзарі грали на ринкових майданах чи ярмарках, біля монастирів і церков, іноді – у сільських домівках як почесні гості на родинному святі. Цим ремеслом кобзарі заробляли гроші і харчі для себе і родини. Як правило, музична діяльність була тимчасовою, а у період сільськогосподарських робіт кобзарі працювали нарівні з іншими селянами.

Щоб визначити роль і місце мандрівних музик (кобзарі, лірники, бандуристи, скрипалі, цимбалісти, виконавці на басах чи бубоні) треба бодай стисло ознайомитися з їхнім репертуаром, яких можна умовно поділити на три напрями: перше – релігійна музика; друге – епоси, що сьогодні більш відомі як думи; третє – танцювальна музика та гумористичні пісні. Не буде перебільшенням сказати, що кобзарі належали до найважливіших груп народу в культурній історії селянської України, у простого люду були шановними і бажаними й дорогими гостями. Деякі сучасні бандуристи з гордістю порівнюють сприйняту роль національних поетів з роллю колишніх кобзарів, моральний авторитет яких усе ще володіє українською свідомістю.

У поезії Тараса Шевченка образ кобзаря, натхненного співця волелюбних ідей і героїчної слави, був одним із провідних упродовж всього творчого життя. Поет підніс народних співців-кобзарів як творців і носіїв демократичного народного мистецтва на небувалу

височинь [1, 55-62]. Цей характерний образ для Т.Г. Шевченка є етичним ідеалом ширості почуттів, правдивості, національної свідомості. Кобзар – це той моральний рівень, до якого прагне автор як поет, як творець власної особистості [2, С.54-58].

У поемі «Перебендя» (1839) постать співця-кобзаря є настільки значущою, живою і реальною, що І. Франко написав велику передмову – «Переднє слово до видання «Перебенді» Т.Г. Шевченка (Львів, 1899), у якій він торкається вічної філософської теми – поет і суспільство, геній і народ [3, С.8-12].

Історичне минуле, оспіване кобзарями, у поезії «Думи мої...» сприймається як національний і естетичний ідеал автора, як критерій для самоусвідомлення Шевченка як українського народного поета.

Для творчості Т.Г. Шевченка образ кобзаря, виразника духовного стану народу, стає домінантним. Це простежується у поемах «Катерина» (1838 – 1839), «Тарасова ніч» (1838). З розвитком світогляду самого поета зростають і образи народних співців кобзарів. Якщо у ранній поезії Т.Г. Шевченка кобзар постає як романтичний співець минулого, то в поемі «Гайдамаки» (1841) – це бунтівний співець повстанців, що підносить їх волелюбний дух своїми піснями.

Кобзарська тема проходить лейтмотивом у поемах «Мар'яна-черниця» (1841), «Невільник» (1859), «Великий льох» (1845).

Поезія Т.Г. Шевченка просякнута волелюбним кобзарським духом, знаходила потужний відгук у творчості кобзарів, лірників, бандуристів, для яких постать Великого Кобзаря була взірцем нескореності, людяності, правди і справедливості.

Кобзарство завжди прагнуло вшанувати Т.Г. Шевченка, влаштовуючи вечори його пам'яті, співаючи на могилі поета у Каневі. У радянські часи такі акції вважалися націоналістичними, тобто такими, що підлягають репресіям.

Та незважаючи на це, кобзарство України при кожній нагоді прославляло його як генія українського народу, як шанувальника кобзарства, якому поет присвятив багато щирої уваги у своїй творчості.

Кобзарі вважали за велику честь створювати та співати музичні композиції на вірші Тараса Шевченка.

Назвемо декілька імен кобзарів-бандуристів, талановитих інтерпретаторів поетичного доробку Кобзаря.

І.Й. Кучугура-Кучеренко («На високій дуже кручі»), Михайло Башловка («Стоїть в селі Суботові»), Ігор Рачок («Перебендя», «За байраком байрак») та інші. Десятки, сотні поезій Великого Кобзаря стали народними піснями. А такі твори, як «Думи мої...», «Рече та стогне Дніпр широкий» по праву вважаються духовними гімнами українського народу.

Глибоке розуміння особливостей української пісні Тарасом Шевченком йде від його глибокого занурення до витоків народної творчості. Він постійно записував народні пісні, користувався ними, як зразком, любив їх виконувати.

М. Сумцов пише: «На Шевченків «Кобзар» народна поезія наклала великі і барвисті фарби, попереду в самій мові, в порівняннях, епітетах, символах, а далі Шевченко дає чимало шматків і уламків усного піснетворства, нарешті є доволі цілих, трохи перероблених пісень» [4].

Життєвий і творчий шлях Т.Г. Шевченка – совість і символ української нації. Наш великий Кобзар відкрив і повернув народу Слово, гордість і надію. І саме він створив образ кобзаря – як виразника болю України, як захисника знедолених і речника волі і незалежності рідного краю.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко, А. Образ народного співця в поемі Т. Шевченка «Гайдамаки» [Текст] / А. Бондаренко // Радянське літературознавство. – 1969. – №5. – С.55–62.
2. Голуненко, С. Перебендя в образній системі збірки «Кобзар» 1840 р. [Текст] / С. Голуненко // Слово і час. – 1991. – №2. – С.54 – 58.
3. Скоць, А. Образ кобзаря у «Кобзарі» Тараса Шевченка [Текст] / А. Сконець // Диво-слово. – 1996. – №6. – С.8–12.
4. Сумцов, М. Вага і краса української народної поезії [Текст] / М. Сумцов. – Х., 1910.